

**СЛЪНЧОВАТА ЩЕРКА
ГРЪЦКА НАРОДНА
ПРИКАЗКА**

chitanka.info

— Добър вечер на твоя милост! Започвам приказката. Дано ти хареса!

Преди много, много години, когато земята била млада и горите гъмжали от разни гадини, а люде имало малко, когато в пещерите живеели тъмнокоси самодиви, а във водите плували русокоси русалки, тогава Слънцето било цар на земята и небето. То живеело на върха на най-високата планина Олимп — в двореца Лиокастро, който бил целият само от мрамор и порфир, от сребро, злато и благородни камъни. Царят Слънце имал двама верни телохранители — Зорница и Вечерница, които го пазели и му прислужвали.

Всяка сутрин ранобудният Зорница го събуждал, поднасял му златно стомне със студена роса да си измие образа и му нареждал трапезата. Като закусел, сияйният господар слагал на главата си златна корона, обкичена с драгоценни камъни; те блестели толкова ярко, че никой смъртен не можел да погледне короната и да не ослепее. Щом цар Слънчо прекрачел прага на двореца, всичко надлъж и нашир се обливало със светлина. Тогава настъпвало ден.

И тръгвал той да обглежда тучни ливади и злачни нивя. Под благосклонния му взор тревите кълнели, житата зреели. Друг път скитал по неходени пътеки, бродел по небродени гори и непристъпни планини на лов за мечки, глигани, елени и друг едър дивеч. Това била любимата му разтуха в неговия самотен живот.

Уморен от дневното си ходене, Благодетелят се завръщал в Лиокастро. Направел ли крачка навътре, навън падал вечерен сумрак, а щом свалел короната си, по цялата земя светлината помръквала и настъпвала нощ.

В двореца край богатата трапеза го чакал Вечерница с пешкир през ръка и златно стомне с бистра изворна вода; поливал му да се измие. Властелинът на света вечерял, сетне си лягал в своето златно ложе да отдъхне, а Вечерница заставал до него да пази съня му. Цяла нощ Вечерница бодърствувал, а пред зори го заменял Зорница.

И така си било откакто свят светува. Сигурно така щяло да бъде до свършека на света, ако не се било случило, чуй какво:

Веднъж, когато златоликният цар се разхождал из градината си, видял един трендафилов храст. На него бил цъфнал един-едничък цвят. Посегнал Слънчо да откъсне прелестния трендафил, уболо го едно трънче и той си дръпнал ръката. Ала капка от лъчезарната му кръв

паднала връз цветето. Мигом то събрало листенцата си и капката кръв останала в сърцето му.

Царят се върнал недоволен в двореца, като си смучел убодения пръст.

Изтекло доста време. Един ден той минал покрай трендафила и видял, че оня цвят бил пораснал голям-голям, по-голям от най-голямата зелка. Навел се светлочелият над това чудно цвете да го помирише и дочул отвътре едно нежно гласче:

— Татко, татко, отвори ми!

Почудил се Слънчо, поразровил уханните листенца, още повече се почудил, като видял вътре да лежи едно голо момиченце, такова едно чистичко, руменичко, като самото цвете.

Зарадвал се господарят на земята и небето, тъй както никога в своя самотен живот не се бил радвал. Погледът му светнал и лъчите от добрите му очи облели с благодатна топлина целия свят.

— Аз имам щерка от моята кръв! — викнал той и всички живи твари дочули неговата радост.

Извадил Лъчезарният детенцето от цветната му люлка и го увил в бялото си наметало. Тичешком го понесъл към двореца си, а под щастливите му стъпки никнели весели златожълти цветенца, които днес ние наричаме слънчево цвете.

Момиченцето било още съвсем мъничко. И като не знаел баща му как да се грижи за него, дал го на майката на самодивите да го отгледа. Тя заедно с дъщерите си се грижела за Слънцеродената като за свое дете. Скоро малката пораснала, станала лична девойка, по-хубава от най-хубавите самодиви и русалки. Тогава цар Слънчо я прибрал у дома си. От тоя ден в двореца Лиокастро зацарувала радост и се чували само весели песни.

А по него време в един дълбок дол, досам страната на тъмнината, живеела грозната и злотворна магьосница Гантзоя, която разнасяла болести и мъки по цялата земя. Нейният син, чийто баща бил царят на нощта, се казвал Скотади, което на наш език значи Мрак. Нарекли го тъй, защото лицето му било черно като окадено гърне, а душата му била и от лицето по-черна. Скотади бил толкова грозен — космат, гърбав и кривокрак — че не можеш да го погледнеш и да не те обземе страх.

Един ден той се промъкнал в градината на Лиокастро и видял прелестната Слънчова щерка. Харесал я и решил непременно да се ожени за нея. Отишъл, облякъл най-скъпи дрехи — с тях да прикрие грозотата си — и се запътил към светлия дворец. Цар Слънчо тъкмо се бил прибрал за вечеря.

— Какво дириш тук? — попитал той неканения гостенин.

— Дойдох да искам дъщеря ти за жена — отговорил Скотади.

— Хайде, хайде, върви си с добро! Нямам аз щерка за тебе — отрязал го направо бащата.

— С добром или със силом тя ще стане моя жена! — отвърнал грозникът дръзко.

Ядосал се цар Слънчо, заповядал на телохранителите си да изхвърлят нахалника. Те го грабнали, довели го до синора, който делеял светлото от тъмното, и като му дръпнали здрав бой, хвърлили го в дълбоката мрачна пропаст.

Ала по-скоро светът ще се обърне наопаки, отколкото злият да се отрече от злите си помисли. Изтичал Скотади при майка си със сълзи на очите и с ярост в гърдите; оплакал ѝ се как в Лиокастро са го набили.

Магьосницата люто се закарнала:

— Не плачи, сине! Ще ни платят те за тая обида, с лихвите.

На заранта тя навлякла стари дрипи, праметнала торба през рамо и с тояжка в ръка — същинска просякиня — се запътила към двореца. Провряла се в градината и видяла Слънцородената, която се разхождала и беряла златни слънчови цветя да си свие венец от тях. Проклетницата я приближила, престорила се, че уж се била спънала и се търколила на земята. Спуснала се девойката да помогне на безсилната старица (както тя си мислела). Като я вдигнала, Гантзоря я убола с един зъл трън и три капки слънчова кръв капнали върху едно листо. Магьосницата скрила листенцето в торбата и си тръгнала като охкала и накуцвала. А на Слънчовата щерка и през ум не ѝ минало какво зло я чака.

Върнала се майката на Скотади в бърлогата си и седнала да прави черни магии и люти заклинания над листото. И още на следния ден Слънцородената легнала болна.

Наредили се край постелята на девойката най-прочутите знахари — никой не познал болестта ѝ, никой не ѝ помогнал. Закреяла,

залиняла клетата, лицето ѝ помръкнало като изгнил лимон.

Като я гледал цар Слънчо така да вехне и да чезне от мъка, умът му се размътил. Захвърлил короната си, затворил се в двореца — оттам не мърда, нито пие, нито яде, нито излиза да се поразтъпче, да се поразведри.

И плъзнали по света всички злини:

Връз земята легнал черен мрак; из царството на тъмнината се надигнали ледени вихри, които обрулили листата на дърветата, и клоните им щръкнали като мъртвешки скелети; увехнали цветята, лед сковал бърбровите ручейчета; птиците онемели, зверовете се изпокрили в бърлогите си, хората почнали да гинат от студ, глад и болести. И навред се чували само плачове и ридания:

— О, царю-господарю, Слънце лъчезарно, изпрати ни малко светлина и топлина!

Ала Слънцето оставало глухо и сляпо за людските страдания — то си имало своя болка, свои грижи.

Не могло да изтрае да гледа тия мъки по земята златното сърце на Промахос — момък, колкото хубав и силен, толкова храбър и милосърден. Запасал си той верния меч и се изкачил на върха на най-високата планина. Застанал пред двореца Лиокастро и извикал с мощен глас:

— О, Слънце животворно, прати пак своите благодатни лъчи на клетата земя, защото тя погива!...

Толкова силно извикал, че прозорците на двореца задрънчали. Чул цар Слънчо и излезнал да види кой смущава съня на болната му щерка.

— Кой си ти и какво искаш? — попитал той навъсен.

— Аз съм твой роб. Промахос ме наричат. Дошъл съм чак тук, о царю-господарю, да те моля да дадеш на света живителна топлина и светлина, защото всичко леденее и загива.

— О, Промахос! И самият аз съм вледенен. Свидната ми щерка, която беше радост и светлина на живота ми, е тежко болна, на умирање. Мъката ме удави, помрачи погледа ми, угаси огъня в мен. Откъде да взема топлина и светлина, та да я пратя на света?

Тъй промълвил цар Слънчо и сълзи като ручей потекли из потъмнените му зори.

— О, бащице светлозарен! Промахос не знаеше за твоята мъка. Ала той е готов да стори невъзможното възможно, за да възвърне радостта в сърцето ти.

— Какво можеш да направиш ти, о доблестни момко? — поклатил царят тъжно глава.

— За всяка болка има лек — отговорил благородният Промахос. — Ще тръгна да го диря, ако ще би в долната земя да трябва да сляза.

— Върви, Промахос, и сполука да сподиря смелите ти стъпки! — благословил го угриженият баща и надежда проблеснала в сърцето му.

Тръгнал юначният Промахос, без да знае накъде отива. Хванал един път, оставил го, тръгнал по друг. Вървял, вървял — много земя изходил. Стигнал до една пещера. Отвътре излизала тънка струйка дим. Влезнал и видял край немощен огън да седи една още по-немоощна старица, цяла побеляла и превита от многото преживени години.

— Добър ден, стара майко! — поздравил я момъкът.

— Добре дошъл, синко! — отвърнала тя и го попитала: — Къде ходиш по тия нелюдими места?

Промахос ѝ разправил каква неволя го е подгонила да скита по света.

Като разбрала какво е тръгнал да дири, бабата затресла глава.

— Трудна работа, юначе! Трудна и опасна. Дъщерята на Слънцето не е болна от каква да е човешка болест. Тя е омагьосана от злата Гантзоя. Здравето ѝ може да се възвърне само ако някой разтури магията. Ала това едва ли е по силите ти.

— Нищо! — зарадвал се Промахос, че най-сетне е научил нещо за болестта на Слънцородената. — Ще опитам. Ти само ми кажи къде да намеря магьосницата.

— Жилището ѝ е долу край пропастта, откъдето започва страната на тъмнината. Ала пак ти казвам — не е разумно да отиваш, че няма да се върнеш и напразно ще дадеш живота си.

А юнакът си мислел така: „Преди да тръгнеш за някъде, премисли всичко добре, претегли силите си. Тръгнеш ли, насред път не спирай!“.

Дорде двамата разговаряли, край пещерата преминал с крадливи стъпки Скотади, загърнат в черен ямурлук, препасан с черна сабя. Той бил решил, каквото и да стане, да отвлече Слънчовата щерка. Без

някой да го забележи, приближил до Лиокастро и се спотаил в хралупата на едно дърво. Оттам следял какво става в двореца и дебнел сгода да изпълни намисленото. Скоро разбрал, че работата не ще да е лесна, защото телохранителите на царя бродели зорко край постелята на Слънцородената: когато я пазел Зорница, Вечерница почивал, когато Зорница се изморявал, Вечерница го замествал. Скотади се въоръжил с търпение и зачакал своя час.

Нека засега да оставим злодея да клечи в хралупата, да крои там своите тъмни помисли и да се върнем при пещерата, където Промахос се сбогувал със старицата. Тя му показала единствената пътека, която водела към жилището на Гантзоя. Надеждата окрилила стъпките на юнака и той бърже достигнал това гнездо на злото.

Без смут и двоумение в душата, Промахос влезнал в двора на магьосницата, който бил обрасъл целия в тръни и коприва, в татул и чемерика. Между тия диви треви шарели насам-натам десетина таралежи. Те гледали любопитно непознатия и си намигали един на друг.

Храбрият момък не почукал на вратата, както в честен дом, ами прескочил през един открянат прозорец. Намерил се в голяма опушена стая. Край огнището клечала някаква жена, която бъркала с дървена лъжица в едно окадено гърне. Като чула шум зад гърба си, тя се обърнала, видяла Промахос — такъв млад и хубав — плеснала с ръце и извикала:

— Бягай, момко неразумни, от това дяволско леговище! Ще дойде господарката и ще те превърне в таралеж, както направи с много други смелчаци.

— Не съм слязъл дотук, за да се връщам с празни ръце — отвърнал юнакът. — Кажи ми коя си ти и къде е твоята господарка?

— Аз съм Пеперуна — робиня на злата магьосница.

В това време от съседната стая се разнесъл страшният глас на Гантзоя.

— С кого говориш, Пеперуна?

— Дошъл е гост неканен, нечакан, господарке — отговорила покорно робинята и бързешком пришепнала на Промахос: — Ох, пази се, юначе, да не те удари Гантзоя с хурката си по главата! Мигом ще се превърнеш в таралеж. — И тичешком се върнала при огнището. Добре че била чевръста, защото в това време вратата се отворила и влязла

магьосницата. Тя се подпирала на хурката си, която имала вид на змия усойница.

— Що щеш тук? — викнала Гантзоя гневно, приближила се до Промахос и вдигнала хурката да го удари, та да го превърне в таралеж.

Ала по-пъргав от дива котка, юнакът се спуснал, стиснал я за мършавата ръка така, че всичките ѝ кокали изтрецяли. Тя изтървала хурката и се загърчила в ръцете му.

Изтичала Пеперуна, грабнала хурката — счупила я на две парчета и ги хвърлила в огъня. Мигом избухнали адски пламъци, хурката се заизвивала като змия, а стаята се изпълнила с лют чад. Защото тоя магически жезъл сам дяволът бил подарил на своята слугиня Гантзоя.

А Промахос хванал магьосницата за гушата, почнал да я души. Тя увиснала в яките му ръце и могла само да издума:

— Милост, юначе! Не ме убивай, че сетне какво ще стане със света?...

— Какво ще стане ли? Много добре ще се заживее без злото, което ти сееш вредом по земята — отвърнал Промахос и още по-силно я стиснал.

Очите на Гантзоя изхвъркнали из дълбоките си дупки. Изцъклила се магьосницата като настъпена жаба и едва-едва изрекла:

— Ако го нямаше злото, как людете щяха да познаят доброто? Радостта им не ще да е пълна, щом не са пили от горчилката на мъката...

Промахос разбрал, че тя говори истината, и решил, че не му е отредено да оправя световните наредби. Поотпуснал я малко и рекъл:

— Няма да те убия, ако ми се закълнеш, че ще изпълниш онова, което ще поискам от теб.

— Заклевам се, заклевам се! — зарадвала се магьосницата, като помислила, че юнакът ѝ иска богатство. А тя имала такова голямо съкровище, че колкото и да му дадеше, нямаше да осиромашее.

— Не тъй! Не тъй! Закълни се в чернорогия си господар!

Гантзоя се разтреперила като вейка, брулена от бурен вятър, и погледнала момъка с очи, пълни със страх:

— О, не, не! Такава ужасна клетва никому не съм давала! — запъшкала тя.

— Е, тогава нека нечестивата ти душа се върне при повелителя ти! — изръмжал Промахос и я стиснал силно за гушата.

— Кълна се... кълна се... във всемогъщия дявол, че ще изпълня всичко, що поискаш! Нека той голям мой грях падне върху твоята глава... — изхъркала Гантзоя и смъртна пот потекла по мършавата ѝ снага.

Момъкът я отпуснал и ѝ рекъл:

— Искам да развалиш магията, която направи на Слънцородената!

Магьосницата най-малко това очаквала. Подскочила като ужиленна:

— Струва ли си за нея да се тревожиш и мене да мъчиш, юначе? Поискай богатство, слава, власт — всичко ще ти дам. А да видиш сега на какво е замязала щерката на Слънцето, сам ще отвърнеш лице от нея.

— Хайде! Без пазарлъци изпълни клетвата си. Инак ти знаеш какво ще те слети от дявола, ако оцелееш от моите ръце — прекъснал брътвежа ѝ Промахос.

Гантзоя въздъхнала, запалила едно маслениче и повела момъка към своята дълбока изба. Там, в най-тъмния ъгъл, пъкнала ръка в една невидима дупка и измъкнала черна кърпа. В нея била завита магията. Развързала кърпата и върху колебливото пламъче на масленичето изгорила злокобното листо, като през цялото време мърморела нещо под носа си. Сетне разбъркала пепелта с няма вода и всичко преляла в едно шишенце.

— На! — подала го на Промахос. — Като я поръсиш от горе до долу и отдясно наляво (не искала грешницата да произнесе словото на христовата мъка!), болестта ѝ ще излитне и момата ще се повдигне.

Юнакът поел шишенцето и рекъл:

— Ще сториш още едно добро и ще те оставя на мира! Върни човешкия образ на онези клетници, които си превърнала в таралежи!

Магьосницата измърморила една люта клетва, ала нямало накъде да мърда — взела стомната с нямата вода и я подала на Промахос:

— Поръси ги и те ще станат пак човеци.

Момъкът изкачил тичешком стръмните стъпала и отишъл да дири таралежите. Подир него с пъшкане и вайкане запъплила Гантзоя. Щом влязла в стаята, видяла Пеперуна, която криела нещо под

престилката си. Магьосницата се спуснала с разтреперани ръце да ѝ издере очите — на нея да си го изкара. Ала осмелялата робиня извадила изпод престилката си една кратуна и понечила да я отпусти. Гантзоя изпищяла:

— Не, нещастнице, не! Една капка да пролееш от кратуната, по целия свят ще плъзнат най-страшни болести и всичко живо ще загине.

— Зная това — отвърнала Пеперуна. — Няма да оставя капчица да капне на земята. Всичко ще излея връз главата ти — болести да те разкапят, червеите жива да те изядат! — И робинята направила крачка към нея с отпушената кратуна в ръка.

Старата грешница се дръпнала, обзета от смъртен страх. Изтичала към една врата — пътят ѝ препречил голям таралеж с настръхнали бодли. Хукнала към друга врата — там се изправил още по-голям таралеж. Откъм градинския прозорец — също. Залутала се магьосницата насам-натам, а подир нея тичала Пеперуна с кратуната. Като не намерила друг излаз, Гантзоя се спуснала към едничкия свободен прозорец, който бил надвесен над пропастта, и се хвърлила с главата надолу. Тъмнината я обвила и скрила.

В това време влязъл в стаята Промахос, а подире му потичвали таралежите. Като се събрали всички, той ги поръсил с нямата вода и те си възвърнали изгубения човешки образ. Людете толкова се възрадвали, че в думи не може да се изкаже. Шега ли е да бъдеш толкова време в плен на злата магьосница и да се храниш само със змии, жаби и буболечки! Като разбрали, че Гантзоя е отишла при съпруга си — царят на нощта да му се оплаква, те натрупали около жилището ѝ сухи съчки и слама и го подпалили от четири страни — да гори, да изгори, вихрите да отнесат пепелта в страната на тъмнината, та помен да не остане от нея. Доскорошните таралежи, а сега човеци, заиграли хоро около огъня и хорото водела свободната Пеперуна.

Ала юнакът Промахос не се хванал на хорото — друга важна работа го чакала. И затичал той нагоре по стръмната пътечка към двореца Лиокастро. Ненадейно насреща му изникнал — кой мислиш? — Скотади, синът на Нощта и на Злото!

Какво било станало?

Дяволът, който си нямал друга работа, а само да крои проклетии и поразии, помогнал на Скотади. Призори, когато и водата в ручей заспива, Вечерница отишъл да събуди Зорница. Само за миг

Слънцеродената останала сама. Ала за злосторника това било достатъчно. Прескочил той през прозореца, грабнал девойката и, обвит в черен мрак, изчезнал с безценната си плячка. Хукнали телохранителите да го дирят — къде ти! И ето сега Скотади слизал по пътеката към жилището на майка си, а на ръцете му лежала без сваят похитената Слънчова щерка.

— Стой, разбойнико! — извикал Промахос с гръмовен глас. — Остави Слънцеродената и да не си посмял вече да я докоснеш с нечистите си пръсти!

Скотади се стъписал от такава дързост. Изгледал кръвнишки момъка и изревал:

— Коего Скотади вземе, другиму го не отстъпва. Стори ми път, безумнико, ако ти е мил живота!

— Животът ми е мил, но тя ми е по-мила от всичко! Само през моя труп можеш да минеш към нея — отвърнал юнакът.

— Тогава нека стане както ти каза.

И Скотади положил Слънчовата щерка на земята, измъкнал кривата си сабя. Сблъскали се на живот и смърт двете сили — на доброто и на злото. Острите им саби разсичали здрачения въздух като змиевидни светкавици. Як бил Скотади, ала и Промахос имал здрава ръка. Били се, били се двамата и екотът от сблъсъка на оръжията им се слушал по цялата земя. Накрай добрият юнак избил сабята из ръката на похитителя. Стреснал се Скотади, озърнал се на четири страни — помощ отникъде. Па си плюл на петите. Спуснал се подире му Промахос, ала той разперил ямурлука си и се обвил в черен мрак. Юнакът замахал с меч — разсякъл мрака.

В това време отгоре по пътеката се задали Зорница и Вечерница. Изтичали да помогнат на момъка, загърмели, замушкали в тъмнината, дано докоснат злодея. Той бягал, а те по него, без да го виждат. Накрая Скотади стигнал до пропастта и се хвърлил надолу. Поел го баща му — царят на нощта.

Върнали се Промахос и двамата телохранители при Слънчовата щерка, която лежала в несваят и едва-едва дишала. Извадил юнакът шишенцето с магическата вода и я полял накръст. Болната трепнала тозчас, по страните ѝ се разляла руменина и тя отворила очи.

Хукнали като пролетен вятър Зорница и Вечерница да отнесат на своя господар добрата вест. И дорде двамата млади успели да се

нагледат един другиму и да разберат кое-що е, ето че бърза към тях царят Слънце, сподирен от верните си телохранители. Той прегърнал оздравялата си щерка и щастливи съзри бликнали от очите му. Като се съвзел от радостта си, обърнал се към Промахос:

— О, най-добродетелни момко! Ти стори това, което никой от нас не можа да направи. Аз нямам по-голямо богатство от щерка ми. Вземи я в награда за добрината и смелостта и я пази от злите сили!

* * *

Казват, че Промахос отвел Слънцородената в Елада. Там — при сегашната Атина — те заживели щастливи и доволни един от друг, а над главите им на ведрото небе цар Слънчо сипел своите най-чисти златни лъчи. Така по стар навик слънцето прави и до ден-днешен...

Та такава е приказката. Малко е дължка, ала извинявайте, ако ви е взела от времето за нищо!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.